

2. KONGREGACJA NAUKI WIARY

Nota dotycząca szafarza sakramentu Namaszczenia Chorych

CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE*

PROT. N. 41/74-20747

Eminencje i Ekscelencje
Przewodniczący Konferencji Episkopatów,

w ostatnich latach napłynęło do Kongregacji Nauki Wiary wiele pytań dotyczących szafarza sakramentu Namaszczenia Chorych.

W związku z powyższym Dykasteria ta uznała za stosowne przesłać do wszystkich Pasterzy Kościoła Katolickiego załączoną *Notę dotyczącą szafarza sakramentu Namaszczenia Chorych* (por. Załącznik 1).

Przekazuję także krótki komentarz dotyczący historii doktryny, przygotowany przez Eksperta w tej dziedzinie (por. Załącznik 2).

Łączę wyrazy szacunku zapewniając o pamięci modlitewnej,

oddany

+ *Joseph Kard. Ratzinger*

(2 załączniki)

Eminencje i Ekscelencje
Przewodniczący Konferencji Episkopatów

* Przekład tekstów został przekazany przez Kongregację Nauki Wiary.

Załącznik nr 1

NOTA

**Kongregacji Nauki Wiary
dotycząca szafarza sakramentu Namaszczenia Chorych**

Kodeks Prawa Kanonicznego w kan. 1003 § 1 (por. także kan. 739 § 1 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich) przywołuje dokładnie nauczanie Soboru Trydencckiego (Sesja XIV, kan. 4: DS 1719; por. także Katechizm Kościoła Katolickiego, 1516), według którego tylko kapłani (Biskupi i prezbiterzy) są szafarzami sakramentu Namaszczenia Chorych.

Doktryna ta jest *definitive tenenda*. Ani diakoni, ani wierni świeccy nie mogą, być szafarzami tego sakramentu i jakiegokolwiek działanie w tym kierunku stanowi symulację sakramentu.

Rzym, w siedzibie Kongregacji Nauki Wiary, 11 lutego 2005 r., we wspomnienie Najświętszej Maryi Panny z Lourdes.

+ JOSEPH KARD. RATZINGER
Prefekt

+ ANGELO AMATO, S.D.B.
Arcybiskup tytularny Sila
Sekretarz

Załącznik nr 2

Komentarz*do Noty dotyczącej szafarza sakramentu Namaszczenia Chorych*

W ostatnich dziesięcioleciach pojawiły się tendencje teologiczne podważające doktrynę Kościoła, według której szafarzem sakramentu namaszczenia chorych jest „każdy kapłan i tylko kapłan (*est omnis et solus sacerdos*)”. Najczęściej temat ten jest rozpatrywany z punktu widzenia pastoralnego, zwracając szczególną uwagę na te regiony, w których brak kapłanów powoduje trudności w udzielaniu tego sakramentu w nagłych przypadkach. Uważa się, że tego rodzaju problem mógłby zostać rozwiązany, gdyby diakoni stali czy też wierni świeccy odpowiednio przygotowani, mogli być ustanowieni szafarzami tego sakramentu.

Niniejsza *Nota* Kongregacji Nauki Wiary zamierza zwrócić uwagę na te tendencje, przestrzegając przed niebezpieczeństwem wpływającym z prób wprowadzania ich w życie, bowiem są one szkodliwe dla wiary i dla duchowego dobra chorych, którym pragnęłoby się pomóc.

Teologia katolicka w odniesieniu do sakramentu namaszczenia chorych opiera się na biblijnym fundamencie wziętym z Listu św. Jakuba (5,14-15). Autor Listu, po podaniu różnych rad odnoszących się do życia chrześcijańskiego, określa również normę dla chorych: „Choruje ktoś wśród was? Niech sprowadzi kapłanów Kościoła, by się modlili nad nim i namaścili go olejem w imię Pana. A modlitwa pełna wiary będzie dla chorego ratunkiem i Pan go podźwignie, a jeśliby popełnił grzechy, będą mu odpuszczone”. W tekście tym Kościół, pod działaniem Ducha Świętego, wskazał, na przestrzeni wieków, podstawowe elementy sakramentu namaszczenia chorych, które w sposób systematyczny przedstawił Sobór Trydencki (Sesja XIV, rozdz. 1-3, kan. 1-4: DS 1695-1700. 1716-1719): a) *podmiot*: wierny dotknięty ciężką chorobą; b) *szafarz*: „omnis et solus sacerdos”; c) *materia*: namaszczenie poświęconym olejem; d) *forma*: modlitwa szafarza; e) *skutki*: zbawcza łaska, odpuszczenie grzechów, otucha dla chorego.

Pomijając inne elementy, interesuje nas teraz wyłącznie aspekt doktrynalny dotyczący szafarza sakramentu, do którego odnosi się *Nota* Kongregacji.

Słowa greckie z Listu św. Jakuba, „τούς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας” (5,14), które Wulgata tłumaczy „presbyteros Ecclesiae”, zgodnie z tradycją nie mogą odnosić się do osób starszych wiekiem we wspólnocie, lecz do tej szczególnej grupy wiernych, których, przez nałożenie rąk, Duch Święty przeznaczył do prowadzenia Kościoła Bożego.

Pierwszym dokumentem Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, który mówi w sposób jednoznaczny o namaszczeniu chorych, jest list Papieża Innocentego I do Decencjusza, biskupa Gubbio (19 marca 416). Papież, komentując słowa Listu św. Jakuba, w reakcji na interpretację, według której tylko prezbiterzy mogliby być szafarzami sakramentu z wyłączeniem Biskupów, odrzuca to ograniczenie, stwierdzając, że szafarzami sakramentu są prezbiterzy a także Biskup (por. DS 216). List Papieża Innocentego I, jak również i inne dokumenty z pierwszego tysiąclecia (Cezary z Arles, Beda Czcigodny), nie dostarczają żadnego świadectwa potwierdzającego jakąkolwiek możliwość wprowadzenia szafarzy nie kapłanów w celu udzielania sakramentu namaszczenia chorych.

W nauczaniu Kościoła i w prawodawstwie aż do Soboru Trydenckiego znajdują się następujące dokumenty: Gracjan w swoim *Dekrecie* (około roku 1140) cytuje prawie dosłownie rozporządzenia wyżej wspomnianego listu Innocentego I (część 1, 95, kan. 3). Później, w *Dekretach* Grzegorza IX, zostaje umieszczony *Dekret* Aleksandra III (1159-1164), który odpowiada w sposób twierdzący na pytanie, czy kapłan może sprawować sakrament namaszczenia chorych będąc tylko sam, bez obecności innego duchownego lub osoby świeckiej (X. 5, 40, 14). Sobór Florencki zaś w Bulli *Exsultate Deo* (22 listopada 1439) potwierdza jako prawdę ogólnie przyjętą, że „szafarzem tego sakramentu jest kapłan” (DS 1325).

Sobór Trydencki w swoim nauczaniu zajął zdecydowane stanowisko w odniesieniu do błędnych teorii Reformatorów, według których namaszczenie chorych nie jest sakramentem lecz wymysłem ludzkim, a „presbyteros”, o których mówi się w Liście św. Jakuba, nie są kapłanami wyświęconymi ale starszymi wspólnoty. Sobór Trydencki szeroko przedstawia doktrynę katolicką na ten temat (Sesja XIV, rozdz. 3: DS 1697-1700) i nakłada ekskomunikę na tych, którzy twierdzą, że namaszczenie cho-

rych nie jest jednym z siedmiu sakramentów (*tamże*, kan. 1: DS 1716) i że szafarzem tego sakramentu nie jest tylko kapłan (*tamże*, kan. 4: DS 1719).

Od Soboru Trydenckiego do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 roku były tylko dwie wypowiedzi Urzędu Nauczycielskiego, które w pewien sposób odnoszą się do niniejszej kwestii: Konstytucja apostolska *Etsi pastoralis* (26 maja 1742, por. § 5, n. 3: DS 2524) i Encyklika *Ex quo primum* (1 marca 1756) Benedykta XIV. W pierwszym dokumencie zawarte są rozporządzenia z dziedziny liturgicznej odnoszące się do stosunków między katolikami łacińskimi i wschodnimi, przybyłymi na południe Włoch w ucieczce przed prześladowaniami; natomiast w drugim dokumencie z twierdza się i komentuje *Eucologium* (Rytuał) wiernych prawosławnych, którzy powrócili do pełnej komunii ze Stolicą Apostolską¹. Odnośnie sakramentu namaszczenia chorych zakłada się jako ogólnie przyjętą prawdę, że szafarzem sakramentu jest „omnis et solus sacerdos”.

Tradycyjna doktryna odnosząca się do sakramentu namaszczenia chorych, podana przez Sobór Trydencki, została powtórzona w Kodeksie Prawa Kanonicznego ogłoszonym w 1917 roku (kan. 938 § 1) jak i w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku (kan. 1003 § 1) oraz w Kanonach Katolickich Kościołów Wschodnich z 1990 roku (kan. 739 § 1).

Ponadto wszystkie Rytuały sakramentu namaszczenia chorych zawsze zakładały, iż szafarzem tego sakramentu jest Biskup lub prezbiter (por. *Ordo Unctionis Infirmorum eorumque pastoralis curae*, Editio typica, Typis Polyglottis Vaticanis 1972, *Praenotanda*, nn. 5. 16-19). Dlatego też nigdy nie brały pod uwagę możliwości, że szafarzem mógłby być diakon albo osoba świecka.

Doktryna, według której szafarzem sakramentu namaszczenia chorych „est omnis et solus sacerdos” cieszy się do tego stopnia pewnością teologiczną, że musi być zakwalifikowana jako „definitive tenenda”. Sakrament jest nieważny jeśli diakon lub osoba świecka próbują go udzielać. Takie działanie stanowiłoby przestępstwo symulacji w udzielaniu sakramentu podlegające karze na mocy kan. 1379 KPK (por. kan. 1443 KKKW).

Na zakończenie wydaje się słusznym przypomnieć, że kapłan, przez otrzymany sakrament święceń, uobecnia w sposób wyjątkowy Jezusa Chrystusa, Głowę Kościoła. Sprawując sakramenty, działa on *in persona Christi Capitis* i *in persona Ecclesiae*. Tym, który działa w sakramencie namaszczenia jest sam Jezus Chrystus, a kapłan jest tylko żywym i widzialnym narzędziem. Reprezentuje on i czyni obecnym Chrystusa w sposób wyjątkowy, przez co sakrament ma szczególną godność i skuteczność w relacji do sakramentaliów tak, że – jak mówi Słowo natchnione odnośnie namaszczenia chorych – „Pan go podźwignie” (Jk 5,15). Ponadto kapłan działa *in persona Ecclesiae*. Modlitwa „kapłanów Kościoła” reprezentuje modlitwę całego Kościoła (por. Jk 5,14), jak to stwierdza św. Tomasz z Akwinu: „oratio illa non fit a sacerdote in persona sua [...], sed fit in persona totius Ecclesiae” (*Summa Theologiae*, Supplementum, q. 31, a. 1, ad 1). A taka modlitwa zostaje wysłuchana.

¹ Jest godnym podkreślenia fakt, że również według Prawosławnych szafarzem namaszczenia chorych jest tylko Biskup lub prezbiter.